

"Cilve-i esmânın; külliyyet, cüz'iyet; zılliyyet ve asliyyet itibariyle başka başka suretler alması"nı açıklar mısınız?

Külliyyet denilince, öncelikle, İlâhî isimlerin nevilerdeki geniş tecellisi, **cüz'iyet** denilince de aynı ismin her bir fertteki tecellisi anlaşılır. Bir hayvanın rızıklandırılması cüzi bir tecelli, bütün hayvanların birlikte rızıklandırılmaları ise küllî bir tecellidir.

Bu hakikatin insan ruhuna ve kalbine uygulanması şöyle olur:

Bir insanın sadece kendi çocuğuna şefkat etmesi ve ona yardımcı olması cüz'i bir tecellidir. Bütün çocuklara şefkat etmesi ve elinden geldiğince hepsinin imdadına koşmaya çalışması, güç yetiremediği sahalar için de bir şeyler yapamamanın üzüntüsünü çekmesi küllî bir şefkat tecellisi olur.

İşte insanlar arasında şefkat örneğinde olduğu gibi, çok cihetlerle külliyyet ve cüz'iyet noktasında farklılıklar görülür.

"Bir adamın kıymeti himmeti nispetindedir. Kimin himmeti milleti ise, o kimse tek başıyla küçük bir millettir."(1)

Zılliyyet ve **asliyyet** kelimeleri tecellilerin derecesiyle ilgilidir. Bir şeyin aslı ile gölgesi arasındaki farklılık gibi, İlâhî isimlerin tecellilerinde de mahlukatın kabiliyetlerine göre, büyük farklılıklar görülür.

Konuya şu açıdan da bakabiliriz:

"Hakikî hakaik-i eşya, esmâ-i İlâhiyedir. Mahiyet-i eşya ise, o hakaikin gölgeleridir."(2)

Buna göre, bizim gördüğümüz ve bildiğimiz bütün eşya, esmâ-i İlâhiyenin gölgelerinin gölgeleri mesabesindedir. Onların mahiyetleri, yani ilm-i İlâhideki vücutları, esmâ-i İlâhiyenin gölgeleridir. *Buna göre her şey gölgedir, **asıllar ise esmâ-i İlâhiyedir.***

Dipnotlar:

(1) bk. [Tarihçe-i Hayat, İlk Hayatı.](#)

(2) bk. [Sözler, Otuz İkinci Söz, Üçüncü Mevkif.](#)